

Ouders over het decreet Jeugddelinquentierecht.

Op 15 februari 2019 verscheen in het Belgisch Staatsblad de tekst van het ***'Vlaamse decreet betreffende het jeugddelinquentierecht'***. Dit decreet werd voorbereid in overleg met vele betrokkenen. Ook de ouders met ervaring in wat toen nog 'de bijzondere jeugdzorg' was, konden adviezen inbrengen.

Uit de voorbereidende gesprekken kwamen verschillende bezorgdheden en aandachtspunten naar boven. Deze zijn voor ouders erg belangrijk bij de begeleiding van jongeren binnen het jeugddelinquentierecht.

In deze bundel willen we deze aandachtspunten meegeven.

Inhoud:

p. 2 Klemtonen die ouders leggen.

p. 7 Krachtlijnen bij de uitwerking van het jeugddelinquentierecht.

p. 11 .. Adviezen per deelthema.

p.11. Algemene beginselen, onderliggend mens- en kindbeeld

p.13. Reactie op delict: duidelijk en constructief

p.14. Herstel als finaliteit voor de minderjarige delict pleger, context en slachtoffer(s)

p. 15. Aanbod naar ouders

p. 17. Gesloten opvang versus beveiligend verblijf

p. 19. Ouders bepleiten een 'RECHT OP SAMENWERKING'

p. 20. Het contact met de jeugdrechtbank

p. 21. Jongeren met een 'complexe meervoudige problematiek'

Klemtonen die ouders leggen.

Bij de voorbereidingen voor de adviezen in functie van het decreet, kwamen telkens dezelfde punten naar voor. Sommige van deze zaken kregen gehoor en zijn dan ook opgenomen in het decreet.

“Ouders wijzen er op dat hulpverlening, al dan niet in een gesloten context, steeds moet aangeboden worden. Deze bekommernis van ouders kreeg gehoor. Het nieuwe decreet garandeert een vlotte verbinding tussen enerzijds jeugdhulpverlening en anderzijds de reactie op jeugddelicten. “

Ouders merken echter terecht op dat vooral de **aanpak** en de **uitwerking van het aanbod** de ambities van het decreet moeten waarmaken.

De belangrijkste zaken die volgens ouders in het decreet én in de uitvoering van het decreet, de nodige aandacht moeten krijgen:

- 1. Duiden op de **verantwoordelijkheid van de minderjarige** : hier past de reactie, onder vorm van maatregel/sanctie.*
- 2. Permanent werken naar re-integratie: het feit dat de jongere zich kan herpakken en van daaruit nieuwe kansen krijgt waarbij samen met hem wordt op weg gegaan.*
- 3. Bij deze re-integratie horen 2 zaken: (1) de jongere moet beter inzicht krijgen in het eigen functioneren en reageren, eigen aandeel; (2) het pedagogische, **lerende** aanbod.*
- 4. Daarnaast moet de jongere weten dat door het gebeurde een aantal zaken geschonden zijn: werken aan **herstel**, zowel materieel als **relationeel**, zowel naar het slachtoffer als naar zijn eigen persoon en zijn eigen context (ouders en belangrijke relevante personen rond de jongere).*

5. Wat een grote rol speelt bij de aanpak, en de beoordeling is volgens ouders de **drijfveer** bij de jongere, dit moet onderwerp van gesprek zijn en meespelen bij de hulpverlening, om herval te voorkomen.

6. Hier komt men ook bij **motivatie/zingeving** bij de jongere: in het lerende, herstellende aspect zijn dit zaken die heel belangrijk zijn (een jongere die het gevoel heeft van 'niets te verliezen' zal zich ook navenant gedragen).”

De reacties op het ontwerp van het decreet, waren vooral positief.

De keuzes waar ouders zich in terugvinden:

- Er zijn veel meer mogelijkheden waardoor er hopelijk, in de reactie op het jeugddelict en de opstart van de hulpverlening, minder tijd verloren gaat.
- Bovendien zijn er ook meer mogelijkheden gericht op herstel en positieve aanpak: positief project, leerproject, bemiddeling, herstelproject
- Bij bemiddeling en herstelgericht groepsgebesprek is goed omschreven dat het slachtoffer het recht op weigeren behoudt tot op het allerlaatste moment.
- Alle mogelijkheden die de jeugdrechter kan uitspreken kunnen de grens van 18 jaar overschrijden. Daardoor is het hopelijk niet meer zo dat men niet meer zal reageren als iemand al bijna 18 is.
- Anderzijds kunnen jongeren dan ook langer beroep doen op hulp (die ook kan opgelegd worden door de jeugdrechter).
- Een ander belangrijk punt voor de ouders was de scheiding van slachtoffers en daders bij plaatsing.

De levensjaren in een periode waar de jongere bouwt aan een toekomst, ervaringen opdoet in de bredere maatschappij, zijn van doorslaggevend belang voor ouders. Als daar iets misloopt, als ouders dit niet meer alleen aankunnen, vragen ze om aan jongeren blijvend de kans te geven naar een positieve toekomst uit te kijken.

Herstelgericht werken is overal omschreven als: materieel én relationeel.

Op dat laatste werd door onze ouders sterk aangedrongen.

Bedenkingen van ouders:

Er waren echter ook wel bij bedenkingen. Ouders wezen er op dat veel zal afhangen van hoe de nobele voornemens zich zullen aandienen in de praktijk.

Ouderbetrokkenheid

Als in de oudergroepen gesproken werd over het betrekken van ouders, was dit in eerste instantie relationeel bedoeld. Ouders betrekken is een nodige actie, altijd. Al is het maar omdat minderjarigen ouders hebben, en deze recht op informatie en betrokkenheid hebben. Maar vooral omdat deze ouders ook een groot deel van de oplossing kunnen zijn. Omdat deze ouders ook de link naar de toekomst, voorbij de minderjarigheid zijn.

Hier kwam de bedenking dat deze betrokkenheid niet enkel mag leiden tot formaliteiten of tot 'vingerwijzingen' naar ouders. We zijn daarom nogal ongelukkig over de term 'delict gericht werken' als het over ouders gaat.

Betrokkenheid betekent voor ouders: informeren, hun verhaal horen, hun aandeel (in al zijn aspecten) bekijken. Misschien hebben ouders een positieve invloed ifv vooruitgang bij de jongere, misschien hebben ze zelf ook vragen, of hulp nodig waarbij ook de jongere geholpen kan zijn.

In die zin is betrokkenheid: **een deel zijn van het traject**, en niet 'betrokkenen die door de anderen als een deel van het probleem gezien worden'.

De term VOS

De vroegere term POS verwees naar 'problematische opvoedingssituatie'. Dit werd door ouders vaak gehoord als: het probleem zit in de opvoeding, zo zien hulpverleners en vele andere actoren het, de term houdt het oordeel over de oorzaak in.

En ook nu nog wordt door vele actoren de term VOS als 'verontrustende opvoedingssituatie' vertaald, terwijl de term staat voor '**verontrustende situatie**', aldus een situatie, wat niet noodzakelijk gelijk is aan een opvoedingssituatie. Dit is duidelijk een misvatting waarvan ouders hopen dat deze door alle actoren wordt rechtgezet.

'Verontrustende situatie' (nog steeds 'VoS' als men de afkorting wil behouden) suggereert niet dat het probleem zijn oorzaak steeds in de opvoeding vindt, er is eerder sprake van een 'verontrustende leefsituatie' of 'verontrustende opgroei situatie'?

Het zou mooi zijn als de verwijzing naar opvoeding uitslijt. 'Opvoeden' verwijst naar een actie die door bepaalde mensen gesteld wordt, 'situatie' verwijst naar een toestand. Neutraler dus.

De term anders verwoorden, helpt om de suggestieve invulling te doen verdwijnen.

Jeugdrechtbank

Tijdens een zitting in Jeugdrechtbank blijven de deuren van de rechtszaal soms open. Dit heeft als gevolg dat ieder die op de gang zit, kan meeluisteren, en zelfs binnen kan stappen om alles te volgen.

Ouders vinden het erg storend wanneer gelijk wie zomaar zaken uit hun privé kan horen. Zaken die erg gevoelig liggen, zowel bij de ouders als bij de jongere.

Hulpverleners en diensten signaleren dat zijzelf zeer omzichtig omgaan met informatie over de ouders.

Zowel voor de betrokken cliënten als voor betrokken professionelen, zou het een blijk van respect zijn indien de deuren van de rechtszaal gesloten worden bij besprekingen.

Positieve ervaringen en tips van ouders:

- Jeugdrechters zien de jongere eerst apart, zodat gevoelige zaken niet meer herhaald worden in de rechtbank zelf.
- In sommige jeugdrechtbanken gaan de bijeenkomsten door in een gewone kamer. De enige aanwezigen zijn: de ouders, de jongere, de eigen begeleiders en de jeugdrechter.
- Sommige jeugdrechters sluiten de deuren wanneer het hen gevraagd wordt.

We willen hier eindigen met de boodschap die ook vaak door ouders meegegeven wordt.

Het zijn niet alleen de rechtsregels, maar ook en vooral de menselijke aanpak ervan, met volle aandacht voor het belang van diegenen om wie het gaat (en niet voor het belang van de actoren), die de nieuwe regelgeving kunnen doen slagen in zijn beoogde opzet.

“Maar let op met een opbod aan maatregelen en reacties: jongeren moeten mogen jongeren zijn’ en binnen bepaalde grenzen, grenzen aftasten, zonder dat dit steeds leidt tot een sanctie. Ander soort reacties moeten mogelijk blijven.”

Dit zal in de toekomst dan ook goed moeten opgevolgd worden.

De ouders uit onze oudergroepen willen daar alvast hun bijdrage toe leveren.

Krachtlijnen, volgens ouders, voor de verdere uitwerking van het jeugddelinquentierecht.

“Als het maatregelenpakket zowel het pedagogische, de sanctie, de responsabilisering, en het herstellende bevat, lijkt het ons vrij volledig.

We veronderstellen hierbij wel dat een jongere verschillende van deze zaken als maatregel kan krijgen, omdat een daad steeds al deze aspecten bevat.”

Het gevarieerde kader zoals omschreven in het decreet, is zeer goed.

Het feit dat er een gedifferentieerd aanbod kan zijn, is zeer positief.

- Het pedagogische aspect moet altijd aanwezig blijven, maar responsabilisering en sanctie is even belangrijk.
- Ouders zijn (oa door ervaring) sterk voorstander van het herstellende. Herstel van relaties en zelfbeeld zien ouders als een aanbod dat in elk jeugdhulpaanbod moet bekeken te worden.

Belangrijk is ook dat de reactie rekening houdt met verschillende aspecten.

De ouders vermelden:

- de situatie waarin de jongere zich bevindt,
- de eigenheid van de jongere
- en vooral de drijfveer die leidde tot het misdrijf omschreven feit.

Een algemeen kader met verschillende mogelijkheden die gecombineerd kunnen worden is positief, maar mag ook niet rigide toegepast worden, het blijven tenslotte minderjarigen.

Ouders wijzen er ook op dat ze naast de aangepaste reactie naar de jongere en de maatschappij (sanctie en maatschappijbeveiliging) nog een belangrijke taak zien bij de overheid.

De bevoegdheid betreffende het jeugdsanctierecht brengt mee dat men een verplichting heeft dit ook in een ruimer kader te zien.

Niet enkel individuen aanpakken of sanctionerend optreden, ook de juiste conclusie trekken over **‘wat zegt dit over onze omgeving, onze samenleving’**.

Evoluties dienen opgevolgd en aanbod geëvalueerd. Preventief werken is heel belangrijk.

Het jeugddelinquentiebeleid moet ook leiden tot een beeld van aantal en zwaarte van problemen in de verschillende regio's.

Dit moet dan weer zijn gevolgen hebben op andere beleidsmateries: sociaal beleid, onderwijs, werk. Onderschat ook niet de invloed van armoede, en gebrek aan ruimte voor jongeren.

Er werd verwezen naar onderzoek en evoluties in andere landen.

“Wanneer bv. blijkt uit buitenlands onderzoek dat bepaalde maatregelen bv. op vlak van onderwijs, leiden tot minder vandalisme; kan men hier voor ons land ook de nodige conclusies uit trekken.”

Duidelijkheid en transparantie over maatregelen is van groot belang.

Jongeren moeten weten waar ze aan toe zijn, hoe de procedures zullen verlopen, wat leidt tot welke maatregel en waarom. Wat hun aandeel moet/kan zijn in het geheel, welke rechten hij heeft, wat gevolgen kunnen zijn....

“Het kan niet dat bepaalde overtredingen door omstandigheden soepel aangepakt worden terwijl het toch zware feiten betreft. Een voorbeeld: spijbelen en misdrijf omschreven feit zou niet tot dezelfde maatregel mogen leiden. “

Herstelgericht werken.

Zoals reeds vermeld is er hiermee positieve ervaring.

Dit zou een rode draad moeten zijn in heel de aanpak:

- herstel naar slachtoffers (indien instemming),
- herstel naar de maatschappij,
- herstel van zelfbeeld,
- herstel van relaties,
- herstel van de positie van de jongere in de bredere maatschappelijke context.

Enkele bedenkingen die naar voor kwamen bij de bespreking:

“Vanuit de vaststelling dat ouders vaak ook vroeger slachtoffers waren, en vanuit de bezorgdheid voor minderjarigen die eventueel slachtoffer zijn van misdrijf omschreven feiten van andere minderjarigen; pleiten de ouders ervoor om elke keer wanneer een minderjarig slachtoffer betrokken is, slachtofferhulp zeker in te schakelen. Niet enkel door deze mogelijkheid aan te bieden (via bv een telefoonnummer dat aan de ouders gegeven wordt) maar ook door directe aanwezigheid, zo vlug mogelijke actie vanuit de dienst naar het minderjarige slachtoffer.”

“Ouders zien echter vooral een groot gebrek aan ‘ruimer denken op lange termijn’. Jongeren lijken niet (meer) beschouwd te worden als de aankomende generatie die kansen en falen moet ervaren. Er is geen ruimte meer voor falen wanneer er geen zekere tolerantie is. Sanctioneren alleen is zeker niet voldoende. Jongeren moeten op hun plichten en grenzen gewezen worden maar zich ook opgevangen weten (als het misgaat) door een samenleving waar ook voor hen plaats is. En dit moet duidelijk zijn in onderwijs, in de arbeidsmarkt in de manier waarop dagdagelijks omgegaan wordt met jongeren. Soms lijkt het te veel naar begrenzen en sanctioneren te gaan voor alles wat als hinderlijk of niet aangepast gezien wordt.”

Dit is een pleidooi voor een samenleving met meer begrip, kansen en ruimte voor falen en terug rechtstaan, zonder dat dit straffeloosheid of grenzeloosheid meebrengt.

“Waarom kunnen schoolpleinen en sportterreinen bijvoorbeeld niet opengesteld worden voor jongeren tijdens de vakantie? Wantrouwen? Denkend aan de mogelijke negatieve gevolgen? En wat als men deze jongeren verantwoordelijk stelt voor het onderhoud van deze pleinen ook? Zijn er in het buitenland geen positieve voorbeelden te vinden hierrond?”

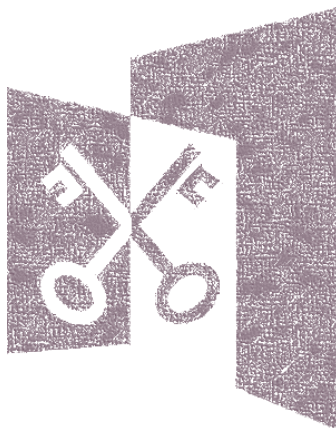
Problematische leefsituatie mag niet gezien worden als enkel gezin en directe context. Verwijzend naar hierboven kan ook de ruimere samenleving problematisch zijn.

Belangrijk is dat er duidelijk gereageerd wordt als iets niet kan, én dat ook gekeken wordt naar de situatie van de jongere en de brede omgeving.

Het systeem van gesloten opvang

Gesloten opvang is nodig, zowel ter bescherming van de samenleving als ter bescherming van de jongere zelf. In het gesprek hierrond kwamen nog de volgende bedenking naar boven:

“Jongeren die om verschillende ‘redenen’ (onder invloed van drugs, eigenbelang, agressie, geestelijk probleem) een misdrijf omschreven feit begaan, kunnen beter niet in hetzelfde aanbod zitten. Ze hebben op zijn minst een verschillende aanpak nodig en misschien ook wel een verschillende verblijfplaats. Dit geldt zeker voor jongeren met drugproblemen en jongeren met psychische/psychiatrische problemen.”

Adviezen per deelthema.¹

Algemene beginselen Onderliggend mens- en kindbeeld

Ouders bekijken jongeren, ook wanneer ze in aanraking komen met het jeugddelinquentierecht, op dezelfde manier als alle andere jongeren. Ze zijn groeiende en zoekende. Ze zijn een deel van een geheel, hun gezin. Ze zoeken hun plek in de maatschappij. En gaan daarin falen en twijfelen.

En net als andere jongeren moeten ze daarbij kunnen rekenen op een vangnet. Op mensen rondom hen die helpen terug op te staan.

“Jongeren die ontsporen hebben nog steeds recht op hulp, zorg en ondersteuning. We leven in een snel evoluerende maatschappij en het is soms moeilijk voor jongeren om daarin een/hun plek te vinden. Jongeren zijn beïnvloedbaar en we moeten ons daar bewust van zijn.”

Daarom is het belangrijk om bij opvang en begeleiding steeds verder te kijken dan ‘schuld’, ‘verantwoordelijkheid’. Maar ouders, kinderen en hun omgeving te benaderen als een geheel.

In die zin gaat hulp aan een jongere best gepaard met hulp aan ouders. Om verschillende redenen:

- Ook ouders worden geconfronteerd met de feiten die de jongere stelt.
- Ook ouders moeten dit een plaats geven.
- Ook ouders kunnen falen.
- Ook ouders kunnen de weg kwijt zijn.
- Ook ouders kunnen ondersteuning nodig hebben.

Er moet ruimte zijn om te groeien in verantwoordelijkheid. Voor jongeren, soms ook voor ouders.

“Wanneer we te maken hebben met jonge ouders, zijn dit vaak zelf nog kinderen. Zij moeten zelf ook nog rijper worden. Zij moeten de tijd en de ondersteuning krijgen om normen en structuren te leren (aan te leren) die de opvoeding van een kind vereisen.”

¹ In de tekst die volgt geven we de reacties van de ouders weer, die ze inbrachten tijdens de voorbereiding van het overleg ifv het decreet. Zoals genoteerd door mvr. Ellen Van Wellen - terug te vinden op: www.jeugdhulp.be

Ouders wijzen ook op de absurde situatie dat jongeren in de ‘normale maatschappij’ steeds langer gepamperd worden, hun ‘volwassenheid’ al lang niet meer op 18 jaar ligt. Terwijl jongeren in jeugdhulp plots alleen kunnen komen te staan. Voor jongeren die het al moeilijk hebben is deze grens dan ook cruciaal. Voor hen zou hulp zeker steeds aanwezig moeten blijven, al was het maar op de achtergrond.

“De overgang van minder- naar meerderjarigheid vormt vaak een breekpunt. Verstand en verantwoordelijkheid komt er niet op één dag. De mogelijkheid moet voorzien worden om met verschillende leeftijden te werken.”

“Niet alleen de relatie ouder – kind bekijken, ook oog hebben voor het groter geheel. Er is ook de school, er zijn de vrienden, ... Het is belangrijk dat jongeren een evenwicht vinden tussen de verschillende onderdelen van hun leven want dat is bepalend voor naar welke kant ze gaan overhellen.”

Ouders vragen:

- Minderjarigen mogen niet worden beschouwd als volwassenen.
- Eerder dan enkel aandacht te besteden aan de individuele verantwoordelijkheid van ouders en jongeren, benadrukken ouders het belang om oog te hebben voor de bredere context: jongeren, ouders, vrienden, school, ... (alle relevante invloeden).
- Sluit ouders niet uit van hun verantwoordelijkheid want hierdoor kan je ook de kinderen buitensluiten.
- Er moet ruimte zijn om te groeien in verantwoordelijkheid. Er is een verschil wanneer het gaat over een jongere van bijvoorbeeld 12,14 of 16 jaar.
- Er moet bijzondere aandacht gaan naar de overgang van minder- naar meerderjarigheid. Dit mag geen absoluut breekpunt betekenen.
- Het is uitermate belangrijk steeds de link te blijven leggen met hulp, zorg en ondersteuning.
- Het is altijd en op elk ogenblik belangrijk dat ouders en jongeren maximaal en evenwaardig gehoord en betrokken worden: inspraak en participatie. Ouders hebben verantwoordelijkheid en willen die ook behouden. Ouders willen geen eenzijdige beslissingen over hun hoofden heen.
- Ouders geven aan dat 18 jaar te jong is om zonder ondersteuning door het leven te gaan.

Reactie op delict: duidelijk en constructief

‘Duidelijk betekent dat je op voorhand weet hoe en wat. ‘Als je x doet, dan volgt er y op’.’

De vraag van ouders naar meer duidelijkheid en duidelijkere reacties op delicten, staat niet gelijk aan ‘voor iedereen hetzelfde’. Duidelijkheid is belangrijk voor de jongere, zodat die zelf de link ziet tussen gedrag en gevolg. Maar hulp en ondersteuning ziet er anders uit naargelang de jongere, naargelang de noden van de context.

‘De link met hulpaanbod en herstel mag niet worden losgelaten bij de reactie op een delict. Er moet op maat kunnen (blijven) gewerkt worden, rekening houdend met de jongere zelf, de context waar hij deel van uitmaakt, ... ’

‘Jongeren en ouders moeten fouten kunnen maken, maar er moet een gevolg uitkomen waaruit men kan leren. Een zeer belangrijk aspect van duidelijkheid voor ouders benoemen ze als ‘duurzaamheid’. Hieronder verstaan ouders het hen ondersteunen als ouders. Positief ouderschap! Het is belangrijk dat ouders verantwoordelijkheid opnemen voor hun kind en zij vinden dat zij als ouder het best geplaatst zijn om een voorstel te doen voor een ‘aangepaste’ maatregel m.b.t. hun kind.’

“Aan ouders de vraag stellen: ‘Hoe kunnen we u ondersteunen om u uw rol als ouder te laten opnemen?’ Als ouders aangeven dat het niet gaat, moet hen de vraag gesteld worden ‘Hoe kan voorkomen worden dat dit opnieuw gebeurt?’”

Tijdens de gesprekken over duidelijkheid in reacties, kwam onvermijdelijk het **politieoptreden** aan bod. Ouders melden dat er dringend een duidelijk afgesproken en afgebakend kader moet komen. Wanneer aan allerlei andere (rand)factoren wordt gewerkt maar niet aan het optreden door de politie, zitten we volgens hen met een ernstig probleem. Er wordt zelfs gezegd dat het optreden van de politie zelf, mogelijks een bron van radicalisering vormt: omgekeerde effect van wat men beoogt.

“Het machtsvertoon van de politie naar jongeren toe is overdreven Dergelijk gedrag wekt verzet op bij de jongeren maar laat ook zijn sporen na. Hierdoor gaan jongeren ook vaak fel in het verweer bij minder ernstige of zwaarwichtige zaken.”

Ouders vragen:

- Aandacht voor de gevolgen van (buitensporig) politieoptreden: dit heeft een grote impact op hoe jongeren reageren en het laat (vaak voor zeer lange periode) sporen na bij de jongere.

- Een constructieve reactie vullen ouders vooral in vanuit ‘wat eruit geleerd kan worden’ en dit zowel door jongere als ouders.
- Zorg voor meer en duurzame kansen voor ouders. Zoek naar mogelijkheden en oplossingen om ouders te ondersteunen.
- Er moet aandacht zijn voor mogelijkheden en beperkingen van ouders, voor het ontwikkelingsproces.
- Ouders wijzen op het belang dat een duidelijke reactie er niet toe mag leiden dat ‘reageren en werken op maat van de jongeren’ niet meer mogelijk wordt. Standaardreacties zijn niet aangewezen.
- Ouders vragen als reactie op een delict de ‘meest efficiënte’ maatregel en die is zo ingrijpend als nodig. Dit moet wel steeds gepaard kunnen met een hulp en herstel.

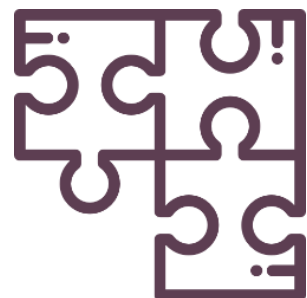
“Belangrijk is dat het de jongere zelf is die de gevolgen draagt voor wat hij/zij heeft gedaan. Geef de minderjarige meer verantwoordelijkheid en laat hem/haar die ook opnemen. Zorg dat ouders niet ‘de dupe’ worden van de maatregel die de minderjarige opgelegd krijgt maar zorg eveneens dat de maatregel geen ‘levenslange schuld’ wordt voor de minderjarige. Ouders zijn om deze reden bijvoorbeeld geen voorstander van het opleggen van geldboetes als finaal de betaling bij hen zou terechtkomen.”

Herstel als finaliteit voor de minderjarige delict pleger, zijn context en slachtoffer(s)

‘Ouders vinden de term ‘herstelgericht’ belangrijk en goed gekozen!’

Het is belangrijk dat er blijvend ruimte gemaakt wordt voor herstel.

“Zie herstel breed genoeg en streef hiernaar bij alle betrokken partijen: jongere zelf, ouders, slachtoffer, maatschappij en de positie van de jongeren in de bredere maatschappij.”

‘Er wordt opgemerkt dat het belangrijk is dat de jongere, met de nodige ondersteuning, zichzelf kan herstellen. Zij hebben vaak wroeging over wat ze hebben gedaan.’

Ouders vragen:

- Om de weg naar herstel samen te gaan met de jongere.
- Aandacht voor het herstel van de relatie tussen hen en de jongere, ongeacht of de jongere geplaatst is of thuis verblijft.
- Ouders beklemtonen dat herstel ook belangrijk is in het zoeken naar de oorzaak van het gestelde gedrag, het gepleegde delict.
- Ouders vragen om hen en de jongere 'tools' aan te bieden om herstelgericht te kunnen (mee)werken.

Aanbod naar ouders

Tot hiertoe kwam 'de ouderstage' bij ouders over als een aanbod om ouders 'herop te voeden'. Men wijst er op dat interventies naar ouders pas kunnen slagen als dit goed aangebracht wordt. Er moet gezocht worden naar gemeenschappelijke grond.

Dit is in eerste instantie de jongere, maar vooral ook de wil om samen op zoek te gaan naar wat nodig is, samen op zoek gaan naar een positieve invulling.

Een aantal bezorgdheden spelen hier mee.

- Als de jongere zich wil 'herpakken', het gebeurde goedmaken, de relatie met de ouders herstellen, is begeleiding op maat van de jongere heel belangrijk.
- Hier kan het initiatief best van de jongere zelf komen, maar mét de nodige ondersteuning.
- Soms is de stap naar de ouders nodig, in functie van vooruitgang bij de jongere. Hulp aan de jongere om deze stap te zetten, kan ook de start zijn voor hulp aan ouders.
- Maar men moet er zich steeds van bewust zijn dat de jongere het grootste risico loopt. Als minderjarige, als afhankelijk van de ouders en als degene die een plaatsing opgelegd krijgt.

“Ouders doen de suggestie om de jongere de mogelijkheid te bieden om zelf de vraag te laten stellen om iets te doen naar zijn/haar ouders, doch rekening houdende met het feit dat de jongere hierbij de aangepaste begeleiding nodig heeft. Ouders vragen ook hierbij begeleiding op maat van de jongere.”

Dit komt tegemoet aan de bezorgdheid van ouders waarbij jongeren vragen om een oplossing maar als die er dan toch niet komt, is het de minderjarige die wordt geplaatst terwijl eigenlijk de ouders soms het probleem vormen.”

“Een plaatsing is niet steeds goed voor een jongere. Soms gebeuren er zaken in een voorziening die negatief zijn voor de minderjarige. Voldoende nagaan of plaatsing nodig is en of ouders hun rol van opvoedingsverantwoordelijken echt niet kunnen opnemen met ondersteuning op maat.”

Bij dit laatste wordt echter de opmerking meegegeven dat ook hier ondersteuning heel belangrijk is. Zeker wanneer de jongere ‘onder voorwaarde’ thuis mag blijven wonen.

Ook al willen ouders hun verantwoordelijkheid graag opnemen, ook al zien ze het positief in, ze blijven op een zeer emotionele wijze met hun kind verbonden. Hier moet men voorzichtig omgaan met de draagkracht van zowel ouders als jongere.

“Er wordt heel veel verantwoordelijkheid gegeven en op de schouders gelegd van de ouders: zij moeten ‘opvolgen’/’nagaan of voldaan wordt aan de voorwaarden’. Moeilijk want ouders hebben eerder in het traject de controle reeds (deels) verloren.”

Ouders vragen:

- Ondersteuning om hun eigen kind te kunnen ondersteunen. Uiteindelijk gaat de jongere terug naar zijn context en deze moet voorbereid zijn.
- Gesprekken met de jongere samen met de ouders, over hoe het zover gekomen is, hoe men samen kan werken aan de basis van het probleem om herval te vermijden.
- Een plaatsing mag deelname aan gezin/maatschappij niet in de weg staan.
- Ouders willen ook niet dat de ondersteuning naar hen toe stopt als hun kind meerderjarig wordt of terug thuis verblijft.
- De relatie jongere – afwezige ouder dient altijd mee te worden opgenomen in het gesprek.
- Ouders erkennen dat er in sommige gevallen dwang nodig kan zijn bij de aanvang, bij het opstarten van een ondersteuningsproces. Dit mag niet leiden tot misbruik.
- Ouders benadrukken het belang van hoe je ‘het’ aanbrengt. Dit moet gebeuren vanuit een krachtgerichte visie binnen een veilig en zorgend kader, waarbij een onderbouwde

toelichting wordt gegeven aan ouders. Hoe je het aanbrengt hangt onmiddellijk samen met de kans op slagen.

- Aanbod naar ouders moet gericht zijn op de verantwoordelijkheden binnen de 'ouderrol'.
- Beoogde maatregelen moeten duidelijk zijn en afgebakend in tijd.
- Creëer een zorgkader voor het gezin!
- Ouders geven aan dat het doel van dergelijke interventie heel helder moet zijn en moet bijdragen tot een oplossing van de problemen die zich stellen.

Gesloten opvang versus beveiligend verblijf

Ouders geven mee dat elke jongere recht op hulp en herstart verdient, maar zien ook een verschil in aanpak van jongeren naargelang de reden tot plaatsing. Bij een 'misdad omschreven feit' is het nodig inzicht te verwerven in verantwoordelijkheid, schade en drijfveer. Bij verontrustende situatie kan het gebeuren dat de jongere best ook in een min of meer gesloten omgeving verblijft, maar de aanleiding hier ligt bij de bescherming van de jongere. Ook hier zijn verantwoordelijkheid, drijfveer voor bepaald gedrag en zingeving belangrijke thema's, doch de aanpak moet duidelijk maken dat de jongere hier tegen zichzelf beschermd wordt.

"Gesloten VOS als bescherming: ...de beschermende component staat centraal: ... kijken wat de jongere nodig heeft. ...Jongere weg uit het leefmilieu om hem/haar te beschermen. ...Geslotenheid kan nodig zijn maar hoeft niet per definitie in een gemeenschapsinstelling te zijn. ... Gesloten opvang heeft een dubbele werking: jongeren kunnen niet naar buiten maar 'anderen' kunnen niet naar binnen."

In deze beveiligende opvang, mag de aanpak niet als een sanctie aangevoeld worden.

Ouders vragen:

- Gesloten gemeenschapsinstellingen te zien als een uiterste: 'last resort', 'ultieme remedie'.
- Gesloten opvang, gesloten plaatsing in een gemeenschapsinstelling heeft een ingrijpend karakter. Hierbij moet aandacht zijn voor de jongere en zijn context. Kijken naar de vraag; 'Wat neem je weg van de jongere'?

Ouders zijn vragende partij voor meer gescheiden opvang.

Men moet ten stelligste vermijden dat daders en slachtoffers op dezelfde plaats opgevangen worden. Ouders vinden dat er een verschil moet zijn, het nieuwe beveiligend verblijf voor bv. slachtoffers van tienerpooiers. Andere voorbeelden waren weglopers, jongeren die anders op straat gaan leven. De aanpak bij deze jongeren moet anders uitgebouwd worden dan deze voor jongeren waartegen de maatschappij moet beveiligd worden.

Daarnaast wijzen ze op het feit dat jongeren, ook al worden ze verwezen voor hetzelfde vergrijp, ook niet altijd op dezelfde manier geholpen zijn. Een jongere die een feit pleegt onder invloed, moet anders benaderd worden, de jongere moet een andere hulpvorm krijgen.

“Waar jongeren met een bepaalde problematiek ook terechtkomen, je hebt het juiste personeelskader nodig. Mensen die zijn opgeleid om met deze jongeren te werken. Gespecialiseerde hulp. Je kan jongeren met een verstandelijke beperking of een ernstig psychisch probleem niet samen zetten met jongeren die hieraan niet lijden.”

Beveiligend verblijf moet steeds duidelijk maken wat het doel is:

de jongeren te beveiligen tegen het risico dat ze lopen door eigen gedrag.

De aanpak moet hieraan worden aangepast. Het mag geen sanctie zijn.

Ouders vragen:

- Duidelijke regels en afspraken: te veel vrijheid kan soms tot ongewenste situaties leiden.
- Binnen het aanbod van een plaatsing moet er een gerichte inbreng zijn met het oog op re-integratie. Men moet de jongeren vaardigheden aanleren.
- Ouders vragen om de tijd die een jongere doorbrengt tijdens een plaatsing, heel goed te gebruiken. Hulp moet zo compleet mogelijk zijn.
- Men moet zorgen voor gewaarborgde ontplooiingskansen voor de minderjarige.
- Aanbod van gespecialiseerde hulp binnen de voorzieningen, maar ook als de jongere thuis is.
- Hulpverleners moeten op zoek gaan naar de passie van de jongere.
- Soms is even afstand nemen van het gezin goed, ruimte maken voor de jongere en de ouders, terug kunnen 'ademen'.
- Bij dreiging is het belangrijk eerst de veiligheid te herstellen.

Ouders bepleiten een 'RECHT OP SAMENWERKING'

Ondanks de uitval van een jongere, uit het gezin, uit school, uit het sociale leven, altijd blijven ze verbonden met hun ouders. Dit, én het feit dat ouders ervaringsdeskundigen zijn m.b.t. hun kind, maakt dat ouders vinden dat men moet uitgaan van een 'recht op samenwerking'. Van begin tot einde: doorheen heel het traject, doorheen de ganse begeleiding.

Dit houdt voor hen in dat ouders:

- suggesties kunnen doen aan de jeugdrechter m.b.t. het opleggen van een bepaalde maatregel
- bij leerprojecten betrokken worden; bij het opmaken en/of uitvoeren
- keuze kunnen maken tussen project voor jongere alleen OF voor jongere én ouders
- aandacht geven aan opvolging en nazorg in overleg met ouders
- bij herstelgerichte afhandelingen ook mogelijkheid tot bemiddeling in het herstel van de relatie met ouders
- en naar de ruimere context van de minderjarige (want heel vaak zijn ook zij slachtoffer op een bepaalde manier, ook al geven ze dit niet altijd aan: broers, zussen, anderen)

Ouders wijzen hier nadrukkelijk op het 'RECHT OP EEN GEZINSLEVEN'.

Het contact met jeugdrechtbank

Jeugdrechters/jeugdrechtbank zijn een belangrijke schakel in het proces. Ouders willen ook hier gehoord en betrokken worden. En dit in een constructieve dialoog met de jeugdrechter.

Maar ouders melden ook dat er vaak een gebrek aan informatie is, zowel over het dossier als over de gang van zaken.

Ouders vragen:

- dat er ook voor hen 'iemand' / 'iets' kan voorzien worden om hen te ondersteunen, informatie te verschaffen, uitleg te geven, ... als ze binnenkomen op een jeugdrechtbank.
- Degelijke, begrijpbare, bereikbare informatie over de procedure bij de jeugdrechtbank
- alsook over hun rechten en plichten hierbij.

"Als voorbeeld: ouders in een aparte ruimte opvangen terwijl ze moeten wachten (eerder dan hen uren aan hun lot over te laten in een wachtruimte/justitiepaleis)."

"Als voorbeeld: hen op de hoogte brengen van wat er mogelijk is op niveau van de jeugdrechtbank en wat er mogelijks kan gebeuren."

- Ouders vragen dat er systematisch, verplicht en voldoende op voorhand een kabinetszitting plaats heeft waar er met hen in gesprek gegaan wordt en er naar hen geluisterd wordt.
- Hoe de opvoedingsverantwoordelijken oorzaak en oplossing zien, moet opgenomen worden in het onderzoek.
- Ouders hebben recht om informatie te krijgen over wat er geschreven werd. Hebben ze recht om alles in te kijken? Wanneer wel? Wanneer niet?
- Ouders moeten zelf ook live kunnen voorstellen formuleren aan de jeugdrechter voordat deze een beslissing neemt.
- Herziening van trajecten moet mogelijk zijn op grond van de evolutie van de minderjarige, maar rekening houdend met context, slachtoffer,... Herziening moet in samenspraak met iedereen gebeuren.

Jongeren met een ‘complexe meervoudige problematiek’

In het gesprek met ouders over deze ‘doelgroep’ (zoals deze jongeren vooral door professionelen aangeduid worden) komen verschillende bedenkingen naar boven.

Een eerste, en ook de belangrijkste reactie, spreekt over de gebruikte terminologie.

“Als er wordt gesproken over ‘complexe en meervoudige problematiek’, geeft men de indruk dat het over een eigenschap/kenmerk gaat die te maken heeft met de betrokken jongere. Onterecht. Wanneer er nood is aan een combinatie van meerdere vormen ondersteuning, is dat een complexe uitdaging voor de organisatie van de zorg. De complexiteit betreft het voorzien in een antwoord op maat dat mogelijks een combinatie van verschillende aspecten van zorg is.”

De TERMINOLOGIE die gebruikt wordt is van betekenis en niet neutraal.

Ouders wijzen hier op het gevaar dat de jongere benaderd wordt vanuit de verschillende ‘gespecialiseerde’ labels waardoor het risico bestaat dat een aantal evidenties uit het oog verloren worden.

Het is dus belangrijk na te gaan:

- Hoe de jongere zelf en de ouder kijkt naar de situatie.
- Hoe de betrokkenen kunnen bijdragen tot de organisatie van het ‘normale leven’.

Ouders effectief laten participeren vooronderstelt een respectvolle, niet oordelende attitude van ‘specialisten’ naar jongeren en ouders toe. Afstemming en samenwerking tussen verschillende disciplines is een goede zaak, maar ook ouders zijn een stuk in deze puzzel. Vooral voor de inpassing van de jongere in ‘het gewone leven’ zijn zij een belangrijke schakel.

Ouders vragen:

- Dat er altijd minstens één live gesprek plaatsvindt met ‘specialisten’: onderzoekers, psychologen..... Dit gesprek moet altijd gebeuren, dus niet alleen bij ernstige feiten.
- De zorg moet zich richten naar, en aansluiten op, de noden van de betrokken jongere eerder dan dat het leven van de jongere zich moet richten/uitsplitsen naar meerdere specialisten...
- Er is nood aan voldoende samenwerking en afstemming van verschillende disciplines i.f.v. wat het kind én zijn context nodig hebben aan ondersteuning.

‘Soms ontstaat de indruk dat teveel tijd verloren gaat in het zoeken naar ‘het juiste label’, eerder dan ondersteuning te bieden bij de problemen die zich stellen. Zeker bij minderjarigen dreigt daardoor (te-)veel tijd verloren te gaan.’

Ook bij ‘complexe problematieken is werken rond verantwoordelijkheid nodig.

‘Wanneer een jongere een delict pleegt ten gevolge van het hebben van een stoornis, is het niet mogelijk dat de betrokken jongere hiervoor verantwoordelijk gesteld kan worden...

Anderzijds blijft het steeds wenselijk om in te zetten op het stilstaan bij de gevolgen van iemands daden, ook wanneer er sprake is van een stoornis.

Jongeren ondersteunen in het leren opnemen van verantwoordelijkheid is steeds van groot belang, ook bij jongeren met een meervoudige, complexe problematiek.’

“Het gegeven dat het over ‘minderjarigen’ gaat, betekent dat er sowieso geen sprake is van volledige toerekeningsvatbaarheid.”

BESLUIT

We willen hier afsluiten met een aantal algemene beschouwingen die ouders meegaven bij de voorbereiding van de adviezen voor het nieuwe decreet Jeugddelinquentierecht.

De achtergrond van, wat zich afspeelt rond een jongere die terecht komt bij de jeugdrechtbank, is niet onbelangrijk. Het gezin, de context die de jongere kende vóór het misliep, kan opnieuw een positieve basis vormen voor herstel. **In dit licht is het van groot belang te beseffen dat een tussenkomst vanuit jeugdrechtbank of hulpverlening een breuk is in een korte levensfase die moet leiden tot een stabiel volwassenleven.**

“Plaatsing is steeds een enorm ingrijpend en emotioneel gebeuren, zowel voor ouders als voor het kind. Meer aandacht voor ondersteuning hiervoor is van groot belang.”

*“Er moet voldoende beseft zijn dat met het hanteren van ‘plaatsing’ als deel van een oplossing heel wat onbedoelde effecten gepaard gaan. Jongeren dreigen ‘afgeknipt’ te worden van een aantal zaken die anders zouden kunnen bijdragen tot een oplossing. Wanneer ouders het signaal geven een aantal zaken niet meer aan te kunnen is het daarbij van belang oog te hebben voor de vele zaken die ze wél nog aankunnen en kunnen betekenen. **‘Complexiteit’ is soms mee het gevolg van onvoldoende gerichtheid op wat de aanwezige context wél nog kan betekenen.**”*

“Al te vaak is er een grote discrepantie tussen ambitieuze wetgeving enerzijds en de uitvoering anderzijds. Ouders vinden het belangrijk om niet alleen betrokken te worden in de totstandkoming van het decreet, maar ook in de daaropvolgende fases.”

Bronnen:

- 'Vorbereiding voor de Hoorzitting 'ontwerp decreet jeugddelinquentierecht' in het Vlaams Parlement, Commissie WVG, Roppov, 7 november 2018
- 'Samenvatting inbreng van ouders bij de voorbereidende werkgroepen nieuw Vlaams decreet', uit verslagen van mevr. Van Wellen en dhr. Catteeuw, terug te vinden op: www.jeugdhulp.be 2017-2018
- 'Vraag naar het sluiten van de deuren in de jeugdrechtbank tijdens zittingen die dossiers Bijzondere Jeugdbijstand behandelen.' Oudergroep vzw Roppov, april 2010
- Reactie op het schrijven van 19/12/2012 omtrent de gesprekken ter voorbereiding van de staats hervorming jeugd(sanctie)recht, Roppov, oudergroep Gent, 10 januari 2013
- 'Beveiligende opvang: eerste reacties uit de NOG' (nieuwe oudergroep Antwerpen), vzw Oudersparticipatie, 25/11/19)
- 'De term VOS', vzw Oudersparticipatie Jeugdhulp Vlaanderen, september 2019

Illustraties:

www.jurizon.be www.pinterest.com <https://www.associazionekendra.it>
<https://www.shippingandfreightresource.com> <https://www.flaticon.com> <https://www.shutterstock.com>
<https://depositphotos.com>

V.U.: vzw Ouders. www.ouderspunt.be

Een vzw die de stem van ouders met kinderen in de jeugdhulp bevraagt over hoe zij 'participatie' in de jeugdhulp ervaren en wat hun noden en verwachtingen hieromtrent zijn. Op basis daarvan gaan we in dialoog met professionals en het beleid.

